

lombján keresztül a tengert látjuk. A nyitott ablakon át fenyőillat és kabócaciripelés áramlik be közénk. Illik egy pillanatra kibámulni az ablakon, és hálát adni, hogy átmenetileg ilyen pazar helyre vetett bennünket a sors. Illik pénzt dobni a kosárba, de az sem baj, ha nem dobunk. Illik énekelni. Orgona, mint mondtuk, nincs, és nyáron a sokféle nyaraló népek miatt sokszor nincs zenei kíséret sem. Benalmadenában a Virgen del Carmen templomban az éneklést a pulpituson álló templomszolga vezényli: ő kezdi el a dalokat, mély, rekedtes hangja betölti a templomot. A szöveget projektorral vetítik elénk, elvégre a 21. században vagyunk. Aki tud, az énekel, és – ahogy halljuk – sokszor az is, aki nem tud, de az összhatás mégis kellemes, majdhogynem megható. Illik továbbá beszélgetni is. Ez magyar füllel kissé szokatlan, de a spanyoloknál a templom az élet része, sokkal inkább, mint nálunk: ha valamit meg kell beszélni, akkor megbeszélik. Telefonálni viszont nem illik, és a telefont csörögni hagyni sem. Nagy illetlenség továbbá elmenni a templomból a misét lezáró utolsó Mária-ének vége előtt – Mária országa türelmes és elfogadó, de itt is vannak azért átléphetetlen határok.

Kiss Judit Ágnes

Esélyegyenlőség

63

Egykori diákomat Juditnak hívják. Egyházi gimnáziumban voltam a magyartanárra. Szorgalmas volt, bár lassú, tisztelettudó és gátlásos, a kézírása gyönyörű. Ő volt a legalacsonyabb az osztályban, csodaszép mézszőke haja a derekáig ért. Nemigen barátkozott, nem nagyon nevetett. Mintha kicsit félt volna a többiektől. Megkapta ugyanazt az oktatást, mint a tehetséges, vallásos, budai családok gyerekei. A második év végén váratlanul kimaradt. Sokkal később tudtam meg a történetét.

Az anyja a család bigottsága elől menekült házasságba egy szörnyeteggel. Négy gyereket szült neki. A férfi ivott, és annak a gyerekek volt szerencséje, akit kevésbé szeretett, mert azt csak verte, nem erőszakolta. Judit attól volt ilyen kis termetű, hogy éhezett. Úgy nőtt fel, hogy teljesen természetes volt számára, hogy napokig nem eszik. Mindez láthatatlan maradt, a kórbányai otthon őrizte a titkot. A bántalmazásoknak az apa halála vetett véget.

Az anyuka pszichiátriai beteg lett, és amikor a tizennyolc éves legnagyobb lány, Csenge is skizofrén tüneteket mutatott, a kezelőorvos az összes gyereket – megelőzőképp – gyógyszerezni kezdte. Rivotrillal, ami elavult, erősen addiktív gyógyszer. A gyerekek engedelmesen szedték.

Judit estin tette le az érettségét, de tovább nem tanult. Mind a négyüket leszázalékolták skizofrénia miatt.

Amíg az én anyukám a külföldi útjain napokon át a szállodában ült, hogy a napidíját hazahozza, és lakást vegyen nekem, Judit anyjának erre

nem volt lehetősége. A gyógyszerektől demens lett, a testvérei pedig meglátták az ebben rejlő lehetőséget, eladatták vele a házat, neki pedig az ország távoli csücskében találtak elmeszociális otthont. A négy gyerek a pénzből semmit nem kapott, huszonéves fiatalként, leszázalékolva, begyógyszerezve, hajléktalanszállón kötöttek ki.

Én elvesztettem az anyukámat, hagyott rám egy kis örökséget. Judit anyja él, néha meg kell látogatni az ország csücskében. Ha meghal, a gyerekeinek kell majd eltemettetniük.

Évekkel később Judit az Üdvhadsereg szállójára költözött, ahol rutin nőgyógyászati vizsgálatot kértek. Ott derült ki, hogy félidős terhes. Akkor már rendszeresen visszaélt a Rivotrillal. A gyógyszerektől nem volt szabályos ciklusa korábban sem, a hízást is annak tudta be.

– Vegye ki belőlem! – kiabált. Az orvos azt mondta: késő.

Az Üdvhadseregtől mennie kellett, a Dózsa György úti átmeneti szállóban egy zsák ruhával, kilencedik hónapos terhesen ült a csótányok között, és meg akart halni. Az apának nem kellett a kislány. Megkerestünk örök-befogadással foglalkozó alapítványokat. Megmondták, hogy nyílt örök-befogadásról szó sem lehet, a skizofrén gyereke nem kell senkinek, a titkos örökbeadásnál a leendő szülők kockázatvállalóbbak. Judit végül amellet döntött, hogy ő maga neveli a gyereket.

Minden állami szervről lepattantunk. Ha nincs a Józan Babák Egyesület, nem sikerül együtt tartani az anyát és a gyereket.

64

Én két évvel korábban szültem. Azért költöztem új albérletbe, hogy minél kényelmesebben és biztonságosabban szülhessek otthon. A férjem a tenyerén hordozott – ahogy mindkettőnk családja is. A szüléskor a bába és két dúla volt velem, na meg a férjem, a szomszédság alázattal hallgatta diszkrét ordításomat.

Neki az utolsó pillanatban sikerült helyet találni az egyetlen kórházi osztályon, ahol nem veszik el automatikusan az újszülöttet, ha az anyjának nincs hol laknia. Az ügyeletes orvos a hasába könyökölve préselte ki a százötven centis testéből a kislányt. Aki – csodával határos módon – enyhébb elvonási tünetekkel született csak, és nem lett tartósan sérült a placentán át a testébe került klonazepámtól.

Nekem szoptatási tanácsadó segített táplálni a kislányomat, neki azonnal elapasztották a tejét, mert minek szoptasson, úgylis el fogják tőle venni a gyereket.

Nekem bármikor ott volt segíteni a férjem, az anyósom, látogattak a barátok, őt az ukrán határhoz közel fogadta be egy anyaothton, ahonnan egy év múlva visszajött a fővárosba, mert hiányoztak neki a testvérei.

Egy ismerős fogadta be, felnőtt, idősebb férfi. Az apja azonban megtudta, hogy a fia milyen vadidegeneket fogadott be, és Juditnak mennie kellett a két éves Melindával. Öngyilkosságot kísérelt meg. A gyereket még aznap elvitte a gyámhatóság egy csecsemőotthonba.

Ha velem bármi baj történne, tucatnyi ember ugrana, hogy a lányomnak segítsen. Az ő lányát hónapokig tartott visszaszerezni az állami gondozásból.

A férfi, akinél laktak, örökbe fogadta, hogy ilyen többet ne fordulhasson elő. Judit pedig elment, otthagya őket. Az új apa egy hétvégére elvitte a kislányt a Balatonra, mire hazaértek, az édesanya nem volt sehol. Az anyaságtól be lehet sokallni. Az egyedülálló anyaságtól főleg. Ha nekem elegendő lesz, van hová mennem egy-két napra, a lányom biztonságban van az apjánál vagy a nagymamájánál. Egy pszichésen sérült nőnek az anyaság átrághatatlan kásahegy.

Melinda kórházba került. Ott végre meglátogatta az anyja. Onnantól a kislány egyre gyakrabban került kórházba. Hónapok teltek el, talán fél év, mire Judit újra anyja akart lenni Melindának. Abbahagyta a Rivotrilt, segítséget kért, és küzd napról napra, hogy valamivel jobb gyerekkort adjon a lányának, mint amiben neki magának része volt. De erre nem mindig képes. És nem mindig van rá lehetősége.

Juditban később ébredt fel a gyanú, hogy az új apa molesztálja Melindát. Bizonyítékot nem talált ellene, mindenestre a gyámhatóság felügyelt kapcsolattartás mellett döntött.

Melinda óvódás lett, Judit dolgozni kezdett. Főleg takarított, nem szívesen van emberek között, nehezen kommunikál, a számolás nem megy neki, nyelveket nem tud – a takarítás a legbiztonságosabb. Rendszerint idősebb férfiakkal lép kapcsolatba. Elviseli az élettársi viszonyt, cserébe van hol lakniuk. Néha vidéken, olykor újra Budapesten. Néha anyaotthonokban, néha ezeknél a férfiaknál.

A kislány iskolába került. Nekem lehetőségem volt eldönteni, hová vigyem a gyerekemet. Neki szerencséje volt, hogy a közoktatásban olyan intézményt talált, ahol emberségesen bánnak a gyerekekkel. Ott derült ki, hogy a gyerekeknek komoly tanulási nehézségei vannak, figyelemzavaros. Hogy a magzatkorban a placentán át felszívódott klonazepám vagy az azóta összeszedett traumák okozzák, arra nincs válasz. Ahogy arra sem, miért beteg állandóan, miért nem eszik eleget. Mindenesetre gyakran hiányzik az iskolából. Olyankor nincs kire hagyni. Az anyja marad vele otthon. A munkahelye elnézi néhányszor, aztán felmondanak neki. Már olyan állást találnia is nehéz, ami mellett reggel be tudja vinni az iskolába, és érte tud menni. Az egyik munkahelyén a főnöke azt javasolta, adja intézetbe a kislányt pár évre, amíg kicsit „megszedi magát”.

A lányom szorong. Pszichológushoz viszem. Az ő lánya szorong, nem eszik. Pszichológusra van szüksége. Csak az állami lehetőségek nyitottak számukra, de nem tudnak olyan időpontot adni, ami a munkaidőn túl van. Senki nincs, aki helyette elvinné. Az iskolában nincs pszichológus, csak a nevelési tanácsadóban vagy a családsegítőben. Melinda problémái kezeletlenül maradnak. Alultáplált.

Az utolsó élettárs megpróbálja megtönni hússal, mint a libát. Judit ugrik, hogy megvédje, a férfi megüti, eltöri az ujját is. Judit a rendőrségre fut, a férfit letartóztatják. Míg kiengedik, van ideje összepakolni, és az ország másik felébe futni egy krízisotthonba. Ahol viszont nincs munka. Vagy ha mégis, vagy reggel hattól, vagy este tízig. Senki nem nyújt segítséget abban, hogy egy ilyen munkaidőben dolgozó anya mellett a gyerek

eljusson az iskolába, és onnan haza. A segély, a családi pótlék és a gyerektartás összesen 45 ezer forint. Az otthonban önellátónak kell lenni. A többi anya Judittól kér pénzt. Aki nehezen spórol, és nehezen mond nemet. Nem marad pénze.

Visszajön Budapestre. A nővéréhez, Csengéhez költöznének, aki az élettársával lakik egy kis kőbányai garzonban. A környezettanulmány kimondja: Melinda nem élhet itt. A lakásban egy matrac van, a falak koszosak, nincs parketta. Megint az örökbe fogadó apánál kötnek ki. Ott viszont a felügyelt kapcsolattartás miatt nem maradhatnak. Mehetnek vissza az anyaotthonba, ahol szabályok vannak, támogatás nincs, vagy a gyámhatóság viszi a gyereket.

Nem tudok tanácsot adni. Menjenek egy másik országba. Ahol létezik szociális háló. A Google-fordító megoldja a nyelvi nehézségeket.

Ekkor ír a volt élettárs. Ujjtörő Zoli. Hozzá visszamehetnek, onnét nem viszik el Melindát, visszakerülhetne szeretett iskolájába is. Ahol csendes, és keveset barátkozik. Judit ma visszaköltözik ehhez a férfihöz. Szociális bérlakásra nem pályázhat, egyik kerületbe se volt bejelentve öt éven át – hogy is lett volna?

Tíz éve követem a sorsukat. Az állami szervezetektől semmi mást nem kaptunk, csak a jogszabályok betartását és betartatását. Az egyházaktól sem sokat. A civil szervezetektől – amit tenni tudtak. A Józan Babák Egyesület a vezető halála után megszűnt. Nem tudok segíteni.

66

A férjem azt mondja: ez nem az én felelősségem, hanem szociális feladat. Megkerestem szociális munkás ismerősömet. Amikor vázoltam a helyzetet, azt felelte, ez akkor tartozna az ő szakterületére, ha az anya nem volna együttműködő. De mindent megtesz, amit a gyámhatóság, a családsegítő, az iskola vagy bárki akar. Ez állami feladat volna. Hogy egyetlenegy anya se maradjon fedél nélkül. Hogy egyetlenegy gyereket se vegyenek el az anyjától, amiért az nem tudja eltartani. Ezt hívnák szociális hálónak. Az ENSZ gyerekjogi egyezménye szerint minden gyereknek joga van ahhoz, hogy a szülei neveljék. A magyar kormány szerint a gyerek közjóság. De amikor világra jött, onnantól kezdve nem sokakat érdekel az élete, az életminősége.

Az *Egy nőalak sűrke kontúrja* című regényem a gyerekkori bántalmazásról és következményeiről szól. Kritikaként megkaptam, hogy hősnőjének, Ginának túl sok baja van. Szegény kitalált Ginám a fasorban sincs a valódi, élő és nap mint nap küszködő valódi Judithoz képest.

A lányom tízéves múlt. Szárnyal. Biztonságban van. Melinda januárban lesz kilenc. Egyetlen kapaszkodója az édesanyja. Akinek nincs kibe kapaszkodnia.